

УДК 657

Тлущкевич Н. В., к.е.н., доцент

Нечипорук В. В.

Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті досліджено поняття соціальної відповідальності у вітчизняній і зарубіжній літературі. Запропоновано власне визначення соціальної відповідальності, виходячи із складових соціальної відповідальності.

Ключові слова: соціальні витрати, соціальна відповідальність, штрафні санкції.

Тлущкевич Н. В., Нечипорук В. В.

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

В статье исследовано понятие социальной ответственности в отечественной и зарубежной литературе. Предложено собственное определение социальной ответственности, исходя из составляющих социальной ответственности.

Ключевые слова: социальные расходы, социальная ответственность, штрафные санкции.

Tluchkevych N., Nechiporuk V.

ECONOMIC SUBSTANCE SOCIAL RESPONSIBILITY

This article explores the concept of social responsibility in domestic and foreign literature . Established that a definite opinions on the agreed due to the concept of social responsibility does not exist, and there is a significant difference in the interpretation of international and Ukrainian scientists. The difference exists due to the formation of different forms of legislation. A proper definition of social responsibility , based on the components

of social responsibility. The composition of social responsibility, namely, the social costs at the micro level (payroll taxes and penalties for late payment or accrual of unlawful social benefits); Charitable and community development activities to support social services.

Key words: social costs, social responsibility, penalties.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Поняття соціальна відповідальність з давніх часів повільно еволюціонувало у часі в країнах Західної Європи та Північній Америці, проте в Україні воно почало розвиватись лише декілька десятків років тому, і досі перебуває в стадії становлення.

Основною характеристикою соціальної відповідальності в Західних країнах є добровільність, для підвищення ділової досконалості організацій і установ, адже, якщо вони не є досконалими, то навряд чи зможуть системно і протягом тривалого часу задовольняти потреби всіх заінтересованих сторін. В Україні, де рівень ділової досконалості більшої кількості організацій суттєво нижчий за відповідний рівень у розвинених країнах, на даний момент таке явище неможливе без втручання держави, оскільки мало досліджене та не досконалим упорядковане межами законодавства. Оскільки відповідальне ставлення суб'єктів господарювання до продукції або послуги, до споживачів, персоналу, партнерів є невід'ємною частиною бізнесу, тому дана тема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Останнім часом все більше вчених приділяють увагу дослідженню соціальної відповідальності. Так, поняття соціальної відповідальності розглядали в працях Грицишен Д. О., Давидюк Т. В., Дикий А. П., Жиглей І. В., Зайчук О. В, Поляков О., Семякін І., Хачатуров Р., Ягутян Р. та інші. Однак у даних дослідженнях відсутня єдина думка щодо визначення соціальної відповідальності.

Цілі статті. Розглянути поняття соціальної відповідальності в економічній літературі. На основі досліджень запропонувати власне трактування соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В західних країнах соціальну відповідальність розуміють як відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція

компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем. В Україні дане поняття розуміють як штрафні санкції за несплату, або несвочасну сплату соціальних виплат. Тому пропонуємо розглянути дане поняття з огляду різних науковців (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття соціальна відповідальність

Автор	Визначення
1	2
Р. Хачатуров, Р. Ягутян	Соціальна відповідальність – термін, що має двояке значення. З однієї сторони, це дотримання суб'єктами суспільних відносин вимог соціальних норм. З іншої (у випадках безвідповідальної поведінки, що не відповідає вимогам норм чи порушує суспільний порядок) соціальна відповідальність особи полягає в тому, що вона зобов'язується нести додатковий обов'язок особистого чи майнового характеру [7, с. 200]
Л. Білецька	Соціальна відповідальність – це обов'язок особи оцінити власні наміри та здійснювати вибір поведінки відповідно до норм, що відображають інтереси суспільного розвитку, а у випадку порушення їх – обов'язок звітувати перед суспільством і нести покарання [8]
І. Семякін	Соціальна відповідальність – обов'язок індивіда виконувати відповідні політичні та моральні вимоги, які встановлюються суспільством, державою та колективом [8]
О. Поляков	Соціальна відповідальність – зовнішня негативна реакція з боку суспільства на нормопорушуючі дії суб'єкта, що порушують соціальну комунікацію, і являють собою легітимну соціальну відповідь на неприпустиму поведінку через реалізацію принципу покарання [5,8].
Податковий кодекс України	Відповідальність – є протиправні діяння (дія чи бездіяльність) платників податків, податкових агентів, та/або їх посадових осіб, а також посадових осіб контролюючих органів, що призвели до невиконання або неналежного виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [6]

Продовж. табл. 1

1	2
Green Paper EC “Promoting a European Framework for CSR»	Соціальна відповідальність – це концепція залучення соціальних і екологічних аспектів у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між різними зацікавленими сторонами (групами впливу) [8]
Міжнародний форум лідерів бізнесу (IBLF)	Соціальна відповідальність – сприяння відповідальній діловій практиці, яка дає вигоду бізнесу та суспільству й допомагає досягти соціального, економічного та екологічно усталеного розвитку через максимальне збільшення позитивного впливу бізнесу на суспільство з одночасною мінімізацією його негативного впливу [8]

Проаналізувавши декілька визначень міжнародних і українських вчених, можна стверджувати, що однозначної погодженої думки на рахунок поняття соціальної відповідальності не існує, та дуже суттєвою є різниця в трактуванні міжнародними й українськими науковцями. Дана відмінність існує за рахунок різних форм формування законодавства, яка полягає в тому, що в західно-європейському законодавстві прописано, «те що не можна робити», а в українському «те що можна робити», що значно обмежує шляхи розвитку.

Тому ми пропонуємо сформуванню власне трактування, яке б об'єднувало в собі українське та закордонне законодавство, та чітко підкреслювало функції і завдання соціальної відповідальності. Для цього проаналізуємо відмінності поняття соціальна відповідальність (рис. 1).

Виходячи з складових соціальної відповідальності, пропонуємо наступне її визначення: соціальна відповідальність – це зорієнтоване на реалізацію публічних (загальних) інтересів суспільства явище, яке включає такі складові, як державне управління (суб'єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб'єктом є добровільні громадські утворення), для покращення умов життєдіяльності суспільства. Як елементи публічного управління соціальна відповідальність виходить з єдності публічних інтересів суспільства для узгодження соціального впливу з метою посилення його дієвості.

Рис. 1. Складові соціальної відповідальності

Висновки. В Україні щодо соціальної відповідальності визначальну роль відіграє державне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. На нашу думку, дане поняття в Україні знаходиться на такому рівні розвитку, через малу інформованість суспільства про значення такого поняття й визначальну його роль в житті, тому пропонуємо для більш розширеного застосування зменшити вплив державної влади, обмежившись лише встановленням та відшкодуванням соціальних виплат громадянам, що дасть можливість підприємствам розвиватись в даному напрямку.

1. Грицишен Д. О. Соціальна та екологічна діяльність підприємств: напрями розкриття бухгалтерської інформації / Д. О. Грицишен, А. П. Дикий // Вісник ЖДТУ. – 2011. – №1 (55).
2. Давидюк Т. В. Конвергенція бухгалтерської та соціальної звітності в частині людського капіталу: розвиток існуючих підходів / Т. В. Давидюк // Економіка: реалії часу. – 2012.
3. Документальне забезпечення нарахування винагород та здійснення виплат працівникам з урахуванням вимог П(С)БО 26 «Виплати працівникам» / І. В. Жиглей // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>

4. Жиглей І. В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності: теорія, методологія, організація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: 08.00.09 / І. В. Жиглей. – Житомир, 2011. – 37 с.
  5. Зайчук О. В. Теорія держави і права. Академічний курс / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
  6. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, ст.109) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
  7. Хачатуров Р. Л. Юридическая ответственность / Р. Л. Хачатуров, Р. Г. Ягутян. – Тольятти : Международная академия бизнеса и банковского дела, 1995. – 200 с.
  8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svb.org.ua/sites/default/files/Analitichniv Material do Sluhan FINAL.pdf>
- 9